

Ljudi napušteni na rubu najvećeg bugarskog ugljenog basena očekuju odgovornost od multilateralne razvojne banke koja je finansirala proširenje rudnika.

U oktobru bugarski rudnici Marica East proslavili su rekord 1 622 556 tona izvađenog lignita. Rastuće cene gasa i struje na početku zime pružile su podsticaj naduvanom poštovanju industrije uglja kao jedne od strateškog nacionalnog značaja.

U međuvremenu na COP-26 u Glazgovu, finansijer ovog uglja, Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) pohvalila se svojom klimatskom akcijom i usklađivanjem sa Pariskim sporazumom. Pregovori na COP-26 rezultirali su pozivom klimatskog pakta Glazgova za ubrzano postupno ukidanje uglja i subvencija za fosilna goriva.

Od 2016 rudnik Marica Istok se proširuje uz grant podršku EBRD-a. Na njenoj ivici selo Beli Briag još uvek nije u potpunosti preseljeno. Pritisnuti minom koja dolazi, poslednji preostali ljudi u selu spremaju se za još jednu zimu u svom napuštenom selu. Bez pravične naknade, oni ne mogu da se presele na drugo mesto ili da povrate svoj životni standard.

Dakle, vlasnici imovine u selu, zajedno sa organizacijama civilnog društva, zatražili su da Mehanizam odgovornosti za nezavisne projekte EBRD (IPAM) pregleda beskrajni proces preseljenja da li je usklađen sa zahtevima politike banke.

Neuspešno posredovanje

Mehanizam banke je ranije omogućio posredovanje između seoskih žalioca i kompanije Maritsa East Mines (MEM). Rok za završetak dobrovoljnog preseljenja bio je decembar 2019. Dijalog između strana je zaustavljen i pretnja prinudne eksproprijacije nametnula se početkom 2020. Međutim, u sred zaključavanja COVID-a u avgustu 2020. godine, kada je došlo do neizvesnosti za britansko domaćinstvo bili veći nego ikad, IPAM je zatvorio posredovanje.

Glavno usko grlo u procesu posredovanja bila je tvrdnja MEM-a da bugarski zakon nije kompatibilan sa standardima EBRD-a za preseljenje i vraćanje sredstava za život. Kompanija je odbila da razgovara o detaljima i mogućim opcijama kako bi ovo moglo izgledati, tako da je pravična kompenzacija bila nedostižna.

Pravni savetnici banke i nezavisni konsultanti treće strane takođe nisu pružili smernice o tome kako bi se politika EBRD mogla uskladiti sa odredbama bugarskog zakona.

Važno je da je MEM sa bankom dogovorio Akcioni plan preseljenja (RAP) kojim se rudarska kompanija obavezala da primenjuje standarde EBRD. Ovi standardi zahtevaju obnavljanje ili poboljšanje uslova života.

Štaviše, Bugarski energetski holding (BEH), matična kompanija MEM-a, se takođe obavezao da će primeniti ekološke i socijalne standarde banke kao uslov za dva EBRD zajma u 2016. i 2018. u ukupnom iznosu od 180 miliona EUR. Investicije su dobar primer podrške EBRD-a za komunalne kompanije koje koriste uglj.

Podnosioci pritužbi na Beli Briag u više navrata su apelovali na Ministarstvo energetike i

BEH da podrže rešenje kroz proces posredovanja. Ovi pozivi su ostali bez odgovora, što sugeriše da su zajmovi EBRD-a došli bez odgovornosti. Da li je EBRD očekivao da će BEH igrati ulogu? Da li je banka iskoristila podršku svog klijenta BEH kako bi osigurala pravedno preseljenje Belog Brijaga? Ovo su pitanja koja IPAM treba da razmotri.

Hronični problemi bugarskih seljana oko proširenja rudnika uglja i dalje su nerešeni. Preostali ljudi u Belom Briagu žive sa stalnim vibracijama, bukom i prašinom iz ogromnog površinskog kopa. Snabdevanje vodom i strujom su redovno u prekidu. Nema prodavnice ni javnog prevoza. Selo je obraslo i ne održava se kako treba, pa su preostale kuće i salaši ugroženi letnjim požarima.

Postoji zagušujući osećaj nepravde da subvencije industriji uglja ne samo da pogoršavaju klimatsku krizu, već i dovode do kršenja osnovnih ljudskih prava na stanovanje i normalne uslove života.

Na ivici najvećeg bazena uglja u Bugarskoj, klimatska kriza je kriza ljudskih prava. Sada ljudi traže pravdu. Oni očekuju da će IPAM pozvati na odgovornost EBRD i njene klijente u Bugarskoj. Banka i dalje može da deluje kako bi obezbedila efikasan pravni lek putem pravične nadoknade za podnosiocе žalbe.

Spas za umiruću industriju uglja

Uloga javnih finansija u ovoj krizi je očigledna. EBRD se predstavlja kao šampion klimatskih akcija, jer majstorski prikriva subvencije za fosilna goriva novim tipovima korporativnih finansija, fondovima za oporavak od krize i projektima za poboljšanje efikasnosti infrastrukture za fosilna goriva. Ove investicije EBRD-a često rezultiraju povećanjem kapaciteta i produženjem veka trajanja potencijalno nasukanih sredstava za fosilna goriva. Uloga banke u energetsom sektoru u Bugarskoj je primer.

Kompanija Maritsa East Mines 2016. je očajnički tražila novac za kupovinu novih bagera. Projekat bi bila prva modernizacija teške opreme u rudniku uglja u poslednjih dvadeset šest godina. Polovinu investicije od 25,8 miliona eura za projekat je MEM dodelila EBRD.

Banka upravlja grantovima iz fonda koji je osnovala Evropska komisija za kompenzaciju Bugarskoj za razgradnju starih reaktora u nuklearnoj elektrani Kozloduj (Međunarodni fond za podršku dekomisioniranju Kozloduja, KIDSF).

Kada komercijalni kredit nije bio moguć, MEM je implementirao projekat modernizacije uz „sopstveno učešće“. Ali je misterija odakle je došao novac. Ko bi pozajmio umiruću industriju koja godinama radi na dugovima i gubicima?

EBRD je ponovo priskočio u pomoć. Banka je 2016. godine uložila 80 miliona evra od 550 miliona evra obveznica koje je izdao Bugarski energetska holding (BEH). Ova investicija refinansirala je prenosni zajam koji je nedavno primio BEH, čiji su prihodi podržavali komercijalne obaveze BEH-ove ključne podružnice Nacionalne električne kompanije (NEC).

Zajam EBRD kroz emisiju obveznica omogućio je NEC da vrati dug prema

dve privatizovane termoelektrane, Marica Istočna 1 i Marica Istočna 3. Kada elektrane dobiju novac za struju koju su prodale NEC-u, mogle su da vrate svoj dug prema MEM za snabdevanje ugljem. Tada bi MEM mogao da vrati svoje dugove, uključujući 65 miliona evra duga prema BEH-u. I mogao bi modernizovati tehnologiju iskopavanja u rudnicima lignita, kako bi mogli da dostignu nove rekorde vađenja uglja.

Brdo duga za kopanje i sagorevanje više uglja

EBRD nije bila slepa za žalosno stanje sektora uglja u Bugarskoj. Njegovo učešće je bilo zamišljeno „kao deo sveobuhvatnog plana reformi koji ima za cilj obnavljanje finansijske održivosti sektora električne energije i promovisanje liberalizacije tržišta u Bugarskoj“. Zatim je 2018. EBRD uložila još 100 miliona eura u sedmogodišnje 550 miliona evra starijih neobezbeđenih obveznica, kako bi podržala poboljšanje strukture finansiranja za BEH. Dva BEH projekta dobila su derogacije za potpunu ekološku i društvenu dužnu pažnju od odbora direktora banke. Međutim, prema sporazumima između BEH-a i EBRD-a, ugovori o zajmu su uključivali ekološke i socijalne uslove, obavezujući BEH na politike zaštite EBRD-a. Štaviše, sredstva EBRD-a nisu mogla da se koriste za elektrane na uglj ili nuklearne elektrane. Važno je da ograničenje nije obuhvatilo BEH-ove rudnike uglja.

U to vreme EBRD više nije mogla da investira u energiju iz uglja, tako da su krediti BEH neobičan primer subvencija za fosilna goriva koje su prešle sa direktnog projektnog finansiranja na nejasnije oblike korporativnog finansiranja.

Ovo je isprobano i testirano takođe u energetsom sektoru susedne Srbije i u Centralnoj Aziji. Pandemija je samo donela više mogućnosti za podršku na korporativnom nivou teškim komunalnim preduzećima koja koriste fosilna goriva, ovog puta pod maskom sredstava za oporavak za postojeće klijente.

IPAM nije mehanizam koji može da drži EBRD odgovornom za skrivene subvencije za fosilna goriva, niti za rezultate reformi energetske sektora u Bugarskoj. Ono što može da uradi je da otkrije kršenja ljudskih prava koja su rezultat ove vrste skrivenih ulaganja u fosilna goriva i da predloži efikasan pravni lek.

Istraga IPAM-a bi trebalo da podseti donosiocice odluka u EBRD-u da zajmovi na nivou preduzeća za energetske kompanije nisu izuzeti od odgovornosti i obaveza banke, njenih akcionara i njenih klijenata da zaštite ljude i životnu sredinu. Ako mogu da se izbore sa ovim, ima nade i za klimu.

Izvor: bankwatch.org